

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליץ ט"ז

[תשע"ב]

שנה כ"ח

בעידן רעוא דרעוין פרשת בשלח תשכ"ח

וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' וגו' (יד, לא – טו, א).

הנה עומק הדברים בזה גם חכמי התורה לא רצו לגלות, שלזה צריך להיות חכם ומבין מדעתו (חגיגה יא:): שהשי"ת מגלה סודו אל עבדיו הנביאים (עמוס ג, ז). ונ"ל שזה בכלל (ויאל ג, א) ונבאו בניכם ובנותיכם, [ובמדרש (תנחומא מקץ, ב) אמר הקדוש ברוך הוא בעולם הזה היתה הנבואה ביחידים אבל לעתיד לבא על כל אדם], ואיתא בזהר הקדוש (ה"א קיח, א) שקרוב לימות המשיח אפילו נערים יוכלו להשיג דברים נעלמים. וכשמשגיגים איזה דבר מיד נרעדים מפחד ה' והדר גאווה.

ואפשר שזה מענין (שם קיז, א) יתפתחון תרעי דחכמתא וכו', דאלו השערים שבעבר היו מסוגרים מאוד, ולא נכנסו בתוכם אלא יחידי סגולה, נפתחים עכשיו לכל מי שרק רוצה להבין חכמה. על דרך שנאמר (ישעיה כו, ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים (ועיין תנחומא בשלח י), לפי שיש לו אמונה פותח לו השי"ת שערי תורתו הקדושה, ולהשיג השגות כאלו שצדיקים אמרו שהשיגו רק בשעת ההסתלקות. כאשר השי"ת עוזר לאדם מישראל ויכול לראות משהו, ולהתבונן בסוד מעשה בראשית ומהלך העולם, איך שרשע וטוב לו צדיק ורע לו, ולהתעמק מאוד בשבילי החכמה, להתעלות מהשגה להשגה ומהשגה להשגה, עד שיגיע לבסוף למדרגה הגדולה של (דברים ה, לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד.

כמה גדולים היו קדושי עליון, שפתח להם השי"ת תרעין דחוכמתא, והשיגו אפילו מה דליבא לפומא לא גלי (עיין סנהדרין צ"ג; ילקוט ישעיה תקו). וכאשר השי"ת עוזר לאדם מישראל הוא מבין ענין של (פסחים נו). ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם (בראשית מט, א) ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין וכו', ולא אמר אלא ראובן בכורי אתה וגו', דבפסוק זה טמון סוד הקץ. וכן

מבינים המעשה דיוסף הצדיק, ומה שאמרו (מדרש שוחר טוב תהלים קיד, וברעת וקנים לבעלי התוספות בראשית למ, טו) הים ראה ויגוס מה ראה ארונו של יוסף. וגם למה באלו הימים היא תיקון שובבי"ם. כל הענינים מקושרים בקשר אחד על פי יסוד אחד, והכל הולך למקום אחד. זו רק ידיעה שהשי"ת נותן במתנה, מרחוק ה' נראה לי (ירמיה לא, ב), וביקש שלמה לידע טעמה של פרה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני (עיין במדב"ר יג, ג).

*

על פי נגלות התורה בדברים שמותר לדבר, נקדים לבאר המסורה הובא בבעל הטורים על פסוק (יד, יד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, ב' תחרישון, הכא, ואידך (איוב יג, ה) מי יתן החרש תחרישון.

דהנה כתיב (קהלת ו, ז) כל עמל האדם לפיהו, שכל העמל והצרות שאדם סובל בגשמייות, וגם המכשול בעונות, הם בגלל שאינו שומר מוצא שפתיו. ואמרו (אבות ג, יג) סייג לחכמה שתיקה, כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה (שם א, ז).

ואמר רבי שמעון בן יוחאי (ירושלמי שבת ז, א) אילו הייתי עומד בהר סיני בשניתנה תורה לישראל הייתי מבקש מהקב"ה שיברא לאדם שתי פיות, אחד שיעסוק בתורה ואחד שיעשה בו כל צרכיו. ונראה שזו היתה סיבה למה שמשה רבינו ע"ה היה כבד פה וכבד לשון, כאומרו (שמות ו, יב) ואני ערל שפתים, כי נברא בפה המיוחד לדברי תורה בלבד. כמו שאמרו (דב"ר א, א) משה עד שלא זכה לתורה כתיב בו לא איש דברים אנכי, כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים, מגין ממה שקרינו בענין אלה הדברים אשר דבר משה עב"ל, שלא היה יכול לדבר זולת דברי תורה, אלה הדברים אשר דבר משה (דברים א, א) פירוש שרק אלו הדברים היה יכול לדבר (וראה אור החיים הקדוש שם ד"ה עוד ירמוז על הדיק), ואפילו הדיבורים שהיו לצורך לגאולת ישראל לא דיבר הוא אלא אהרן (שמות ז, א-ב).

מזה אתה למד חומר הענין של שמירת הפה, דמי שמדבר ללא גבול אף פעם לא יזכה לתורה, כי מרבה דברים מרבה חטא (עיין אבות א, ז), וברוב דברים לא יחדל פשע (משלי י, יט). והרוצה לזכות לכתרה של תורה טוב לגבר כי ישא עול מנעוריו במיעוט שיחה (אבות ו, ה).

בין כל הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם (שם) יש דברים שאין כל אדם יכול לעמוד בהם, ותלויים במזג האדם כוחו וטבעו. כגון מיעוט שינה, שלאנשים צעירים או חלשים זה גורם לכאבי ראש והעיינים. וכן במיעוט תענוג, יש לך אדם שאם מתענה נחלש כוחו, והיושב בתענית נקרא חוטא (תענית יא).

לא כן מיעוט שיחה שהוא דבר המסור לכל. והיו אפילו מחכמי האומות וגדולי מלכות שהיו ממעטים בדיבור, כהא דמצינו (הגיגה ה'): דמחוו קמי מלכא במחוגו. וכל אחד יכול לערוך תענית הדיבור, אמנם כל ההתחלות קשות אבל אחר שמתרגל בכך רואה שיותר בריא לו כשאינו מדבר, וכמבואר בספרים הקדושים (ערבי נהל פרשת וישלח, דרך פקודיך ל"ח לד אות ג, ועוד) שעל זה נאמר (שיר השירים ה, ו) נפשי יצאה בדברו.

*

אסור לי לומר נגד שבטי י"ה הקדושים, רק בדרך פטפוטי דאורייתא נראה לומר בסביבת הדבר שהדיבור היה בגלות בארץ מצרים (זוהר ח"ב כה, ב), כי יוסף אמר שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי (בראשית ל, ו), ובודאי שזה רזין דרזין, אבל בפשטות נראים הדיבורים כמיותרים, שנתעסק בסיפור דברי חלומות במקום ללמוד תורה מפי יעקב. ניחא אם היו האחים מבינים את כוונתו, אבל כשבין כך לא מבינים מה לו לספר החלום ברוב ענין וברוב דברים. ולפי רוב גדלו, דבר חכים הוא ליה (תרנ"ג ש"ג, ג), נחשב לו הדבר לפגם. ומזה נמשך שהדיבור היה בגלות.

ולפי שברית המעור מכון נגד ברית הלשון (ספר יצירה א, ג) נגרם לו מזה (בראשית מט, כד וברש"י שם מסוטה לו): ויפוזו ויפוצו ורועי ידיו, שיצאו עשרה טיפין, כנודע בסודם של דברים מהאריז"ל בענין עשרה הרוגי מלכות. שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה (יבמות קכ"א:), ולפי גדלותו נחשבו לו הדברים שאמר כשיחת חולין.

והתיקון לזה באלו הימים ימי השובבי"ם. האמנם שעל פי האריז"ל יש תיקונים נוראים של תעניות, אבל כבר דברנו בשם רבינו הקדוש מלובלין זי"ע שבדורות הללו סכנה גדולה לישב בתענית, אך יכולים לערוך תענית הדיבור.

זו העצה היעוצה לאנשים כמוני, שכבר עברו ארבע שבועות ולא פעלתי מאומה, ובכל יום מוסיף חטא על פשע. ואנחנו לא נדע מה נעשה, כי חולים ותשושים אנו מלעשות סיגופים, אין לנו דעת לעסוק בתורה, והמירדות מונעים אותנו מתפלה כרת, ומחיצה של ברזל מפסקת. והעצה היא לקבל על עצמו מיעוט שיחה, לספור הדיבורים שמוציא מפיו. כמו שהיו צדיקים שאמרו רק דיבורים ספורים, והשתמשו הרבה ברמזים, וגם מה שדיברו היה במתינות מרובה, בדיבור אחד היו יכולים לשהות דקה שלימה, וראו אצלם בעליל איך שבכל תיבה ותיבה נתכוונו ליחודים קדושים, ומי יתן ותפלתינו היתה כשיחת חולין שלהם.

*

ברור כשמש שכל סיבת העם הארצות של הדור הזה, החשכות והטומאה, שטוענים שלא יכולים לזכור, ושהם מעוצבנים, הכל באשמת הדברים בטלים, ועד שאתה מבקש שיכנסו דברי תורה במעריך תבקש שאל יכנסו דברים בטלים, ואין צריך לומר שלא לדבר לשון הרע ורכילות, הוצאת שם רע, הוללות וניבול פה וכדומה.

ולפי שהפה סגור ומסור בידי הסט"א אין יכול לעסוק בדברי תורה. לכל היותר מסוגל לגרום בלחישה (עין עירובין נד.). אצלינו היו רגילים לכנות לימוד שכוה: 'איינרוימען די מייז' [ללחוש לעכברים], דהנה עכברי רשיעי נינהו (ב"מ מ. תור"ה וכי מה), וכמו שעכבר אינו משיג דברי תורה במה שנושך ומכרסם בדפי הספרים, כך זה יכול לקרוע ולבלות הרבה גמרות אבל אין לו ידיעת התורה, דפה דובר נבלה אינו יכול לדבר בתורה.

מזה גם בא לידי חטא, דכל המרכה דברים מביא חטא (אבות א, יז). ולכן לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה (שם), רצ"ל בשביל להיות בהיפך מגוף רע בבחינת (בראשית לח, ז) רע בעיני ה', שלצדיקים יש גוף טוב וטהור מאוד, כמו שאול המלך שהיה נקי כבן שנה שלא טעם טעם חטא (יזמא כב:), דהיינו שלא ידע מתאוות והרהורים כמו תינוק בן שנה. גוף טוב, היינו נוטר ברית, לא מצאתי אלא על ידי שתיקה. כשאינו יכול ללמוד לפחות נוצר לשונו מרע ומשים עצמו כאלם. נאלמתי דומיה כאשר החשיתי מטוב (תהלים לט, ג), ואין טוב אלא תורה (אבות ג, ג).

יידרמו עוד שהמשורר האלוקי מבקש להיות אלם באם אינו עוסק בתורה, כי לא נברא הפה אלא בשביל לעסוק בתורה, ואם לא לעסוק בדברי תורה אין לי צורך כלל בכח הדיבור.

ובשהיו בני ישראל בארץ מצרים היה הדיבור בגלות, בהיותם עסוקים בדיבורי הוללות, שחוק וקלות ראש, ודברים בטלים. זה שאמר משה רבינו, כשראה שיש ביניהם דלטורין, אכן נודע הדבר (שמות ב, יד) מלשון דיבור (עין כלי יקר), רצ"ל שנודע לי מה גרם להיות הדיבור בגלות. ולאחמבאר בספרים הקדושים (הקדמת תיקוני זוהר יח, ב) פה בחינת מלכות, ועל ידי דיבורים רעים נפגם בחינת מלכות. כי באמת כל ישראל בני מלכים הם (שבת קיא.), ואין זה נעשה (משלי ל, כב) עבד כי ימלך, רק על ידי שבני ישראל פגמו בבחינת דיבור, ובוה נתחזק כוחו של פרע"ה, אותיות פה רע (שער הליקוטים פרשת שמות).

זו סיבה למה שהננו ללעג וקלם לחרפה ולכלימה, חכמות סופרים תסרח ויראי חטא ימאסו (סוטה מט:). אין זה באשמת הכופרים והמינים שאוכלים ביום כפור ולא מלים את בניהם, כי הללו הם מן הערב רב שנתערבו ונבלעו בינינו,

ולשוא צועקים נגדם כי באמת אינם מזרע ישראל אלא משבעה אומות, ולא בשבילם אלא בשבילנו הרעה הזאת, באשר לקחנו פה קדוש שנברא לומר שירות ותשבחות להשי"ת ומשתמשים בו לדברים אסורים, ובכך הננו מוסרים בידים את הפה לסמ"א, לוקחים את המלוכה של בורא כל עולמים ומוסרים לסמ"א.

על שכזה שכינה הקדושה מקוננת (איכה א, יד) נתנני ה' בידי לא אוכל קום, לא על יושבי קרנות והולכי שווקים רשעים ממאים שיושבים בבתי תיאטראות, כי הרבה גויים כמותם יש בעולם, אבל שכינה הקדושה בוכה על הקיבוץ של בני תורה, שבהם כביכול רוצה השי"ת להתנחם, דיש להם פה שנועד להביא דבורים יקרים למלכו של עולם שיהא (קהלת ה, ד) דבר מלך שלטון, והם מוסרים זאת לסמ"א על ידי דברים במלים.

ויש לרמוז בדבר הכתוב (איכה ג, טז) מה יתאוונן אדם חי גבר על חטאיו, היינו על מה ומי הוא זה שראוי להתאוונן, זה שהוא חשוב להיות בדרגת אדם, ובבחינת חי (ברכות יח), גבר שהוא יכול להתגבר על הסמ"א, איש אשר אלה לו מן הראוי להתאוונן על חטאיו, כאשר מניח עצמו מכה הטומאה במקום להתגבר עליה ולהכניעה.

והזכיר הכתוב התואר אדם, קרי ביה אדם, מלשון (ויקרא י, ג) וידום. ואות ו' סודו ידוע שהוא אות חיים, ועל פי נגלות התורה רומז לששה סדרי משנה, וגם וא"ו במלואו בנימטריא י"ג רומז לשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן. להורות על אומנותו של אדם שישב וידום, וכאלם לא יפתח פיו זולת בתורה הקדושה. ואם חוטא בדיבור אז הסמ"א לוקחת ממנו לא רק בחינת אדם, אשר אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרויין אדם (יבמות סא), אלא גם בחינת הו', ומכך נעשה אדם, בבחינת (ברכות סב:) ואתן אדם תחתיך אל תקרי אדם אלא אדם, דכשזה קם זה נופל וכו' לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים (רש"י בראשית כה, כג), ועבד כי ימלוך.

הוא שאמרו (תדבא"ר יח) לא חרבה ירושלים אלא בפשעה של תורה, שבטלו מן התורה ועסקו בדברים במלים. וזה סוד הענין (רש"י ויקרא כו, מב) שבחמשה מקומות נכתב יעקוב מלא ואליהו חסר בחמשה מקומות, דיעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו. כי סיבת החורבן היא מה שאדם לקח את הו', והרשעים מקבלים בחינת אדם. שהתורה בבחינת מלכות, [וכאשר ישראל עוסקים בתורה בי מלכים ימלוכו (משלי ח, טו; גיטין סב), ובפשעה של תורה] מוסרים זאת לסמ"א. וזה לנו אלף ותשע עשרה מאות שנה בגלות המר,

ועובר עוד שבוע ועוד חודש, ואין מי שיתעורר ליתן כבוד לשכינה הקדושה ולתורה הקדושה.

גם אות ו' רומז למדת ברית שהיא מדה הששית. וידוע מספרים הקדושים וספרי מוסר דיסוד ומלכות הולכים ביחד, [ועל ידי הפגם בפה בחינת מלכות נפגם מדת היסוד]. על זה הכוונה במה שאמרו ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתוקה, שלא נמצא עצה טובה מזו להשמר מן החטא, כי המרבה דברים מביא חטא, וכמו שרואים באלו שהדיבור אצלם כהפקר איך שרובם מלאי עון. ומיעוט שיחה מביא לידי מיעוט תענוג. מתוך שממעט בשיחה יש לו הרבה זמן לעסוק בדברי תורה. ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך (אבות ו, ד) שתהא בבחינת טוב.

*

לפיכך כשראה משה שהפה רע מתגבר וכו' עליהם [ופרעה הקריב], אמר לישראל (ד, ד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, למדו לשונכם להחריש ולשתוק ואז ה' ילחם לכם לעשות הכל בשבילכם, ותראו נסים גדולים שמעולם לא היו כמותם, התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום. והוסיפה המסורה מי יתן החרש תחרישון, דלא מבקשים מכם רק שתקבלו עליכם מדת השתיקה.

כי במצרים היה הדיבור בגלות, שפערו פיהם לבלי חוק בדברי הבל והבאי על העצים ועל האבנים. ובצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לוֹעַז היתה יהודה לקדשו (תהלים קד, א-ב), דעיקר הישועה היתה בכך שלא להיות עוד לועזים ומשוחחים בהפקרות. למען דעת שעיקר אבר הקדושה באדם הוא הפה, ובו תלויים הקנה והוושט, ונוגע לכל אברי האדם, שאם מטמא דיבורו נטמאו כל אבריו, ובקדושת הפה מקדש כל אבריו, זה שאמר היתה יהודה לקדשו, וגם ישראל ממשלותיו במקום שהיה הדיבור בגלות ועבר כי ימלוך.

*

אחר כך כשריפו עצמן מדברי תורה (סנהדרין קו), ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (יז, ה). וכתב רש"י סמך פרשה זו למקרא זה, לומר תמיד אני בנינים ומזומן לכל צרכיכם, ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה וכן שלישית, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן ראית את אבא, אמר לו אביו אינך יודע היכן אני, השליכו מעליו וכו'

הכלב וגשכו עכ"ל. וצריך ביאור דלכאורה זה דלא כהנ"ל שבא בשביל שריפו עצמן מדברי תורה.

ונראה דבאמת פליאה דעת להבין מציאות כזאת שבן הרכוב על כתפו של אביו אינו יודע ומכיר שהוא נמצא לידו, והלא להמבואר בירושלמי (כתובות לו:): אף תינוק בן שלשה חדשים כבר מכיר את אמו, דאילו ילד חסר דיעה הוא ודאי שלא היה אביו משליכו.

ברם כמו כן יש להשתומם על המראה הזה של העם היוצא ממצרים, אשר מאז ברוא אדם על הארץ לא היתה התגלות אלוקית כזאת, בהגלות נגלות אור פני ה' בהתגלות אור התורה, אור מופלא רום מעלה ברוחניות, וגם בגשמיות בנסים נגלים אשר עין בעין נראו לכל אחד ואחד, הכיצד הגיעו לידי חוסר דעת שכזאת להסתפק היש ה' בקרבנו אם אין.

לכשתמצי לומר תמיה זו קיימת בכל דור ודור. שכבר כתב הגר"י עמדין (בסולם בית א-ל שבהקדמה לסידורו) מי שיעיין ביחוד עניננו ומעמדנו בעולם, אנחנו האומה הגולה שה פזורה, אחר כל מה שעבר עלינו מהצרות והתמורות אלפים מהשנים, ואין אומה בעולם נרדפת כמונו וכו', כל האומות הקדומות העצומות אבד זכרם בטל סברם סר צלם, ואנו הדבקים בה' כולנו חיים היום, לא נפקד ממנו בכל תוקף אריכות גלותינו אפילו אות וניקוד א' מתורה שבכתב, וכל דברי חכמים קיימים וכו', חי נפשי כי בהתבונני בנפלאות אלה גדלו אצלי יותר מכל נסים ונפלאות שעשה השי"ת לאבותינו במצרים ובמדבר ובארץ ישראל, וכל מה שארך הגלות יותר נתאמת הנס יותר ונודע מעשה תקפו וגבורתו וכו' עיי"ש.

אף אגן נעני אבתריה, כשמתבוננים ורואים איך שכל העמים נועצו לב יחדיו נגד הקיבוץ הקטן של עם ישראל, לבא עליהם ולהשמידם. ועדת מרעים הקיפוני, כופרים כאלו שלא היו מדור המבול ודור הפלגה, העומדים נגד השרידים שעוד מיחדים שמו בכל יום ואומרים פעמים באהבה שמע ישראל, רק עליהם מתגברים כל כוחות הטומאה שבעולם, הן מבפנים מאלו שמכנים עצמם בשם ישראל, בדברי בלע והסתה בכתבי עת הטמאים. ואנן בעניותן אין לנו חכמי התורה, לא כהנים ונביאים, לא תנאים ואמוראים ורבנן סבוראי, לא מרבתינו הראשונים וגדולי האחרונים, גם לא הצדיקים מתלמידי הבעש"ט, כי נותרנו דור יתום ועזוב, נשמות קטנות מאוד שמימיהם לא שמעו ולא ראו.

ובכל זאת עודם מחזיקים בתורה הקדושה, אברכים מחזיקים באמונה הקדושה, ומוסרים נפשם ממש על כל קוץ וקוץ של יהדות. אם שכחנו שם אלקינו ונפרוש כפינו לאל זר, הלא אלקים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות

לב כי עליך הורגנו כל היום (תהלים מד, כא-כג), שאחרי הכל עוד נשאר זיק נקודת היהדות, ומזומנים בכל רגע להיות נשרף על קדושת שמו, מוכנים בכל רגע להיות נשחט כמו יצחק אבינו.

והן מבחוק, עומדים מתי מעט יהודים נגד גויים רבים ועצומים רוצחים צמאי דם, ואתה ברחמים הרבים מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים. כל יום שעובר עלינו ואנו חיים וקיימים אינו אלא במתנת הנם מבורא כל העולמים, אלפי רבבות גויים זוממים איך להכחידם מגוי שלא יזכר שם ישראל עוד, אבל (ישעיה ה, י) עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו א-ל. מדינות גדולות וגבורים עצומים מפחדים מדבריו של אותו רשע ימ"ש, ועם ישראל יושב לבטח ואפילו לא יודעים ומכירים מה נעשה להם, ובעל הנם אינו מכיר בנסו (נדה לא.).

בביאת המשיח במהרה בימינו אז יודע ויסופר כל הנסים והנפלאות שנעשו עמנו, כדבר שנאמר (ירמיה כג, ז-ח) הגה ימים באים נאום ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם. שתהא שעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפל לו וכו', משל למה הדבר דומה, לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה זאב, פגע בו ארי וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה ארי וכו', אף כך ישראל צרות אחרונות משכחות את הראשונות (ברכות יב:).

עם כל זה יש כאלו טפשים ושומים שלא יודעים ומבינים מי פעל כל אלה, מי הוא המסבב כל הסיבות, ומי זה עומד מאחורי עם קטן ודל, מפיר עצת גויים ומניא מחשבות עמים, משיב חכמים אחור ודעתם יסכל. איש בער לא ידע וכסיל לא יתבונן בכל זאת.

הנה כי כן אמת ויציב ונכון הדבר שאמרו חז"ל (סוטה ג, א) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. ולכן בתורה הקדושה [בספר משלי] האפקורס נקרא כסיל ופתי. כי עינים להם ולא יראו את הנעשה בעולם, חוקרים וחושבים רבות מחשבות אבל העיקר לא מבינים, מאחר והכסיל בחושך הולך (קהלת ב, יד) בלי אור תורה, שעליה נאמר (בראשית א, ד) וירא אלהים את האור כי טוב (ועיין ב"ר ג, ה), ואין טוב אלא תורה (אבות ג, א). וכיון שסרים מן התורה אומרים לרע טוב ולטוב רע, שמים חושך לאור ואור לחושך (ישעיה ה, ב). שומים הללו בלי דעת תורה אין יודעים בין ימינם לשמאלם, שלכן נאמר (דברים יז, יא וברש"י) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, דרך החכם ברעת תורה יודע להבחין

בין ימין לשמאל, ומה שבעיניך ימין הוא באמת שמאל. ללא אור תורה אין מכירים להבדיל בין שמים לארץ.

הוא שכתב רש"י (דברים יא, טו) וסרתם לפרוש מן התורה ומתוך כך ועבדתם אלקים אחרים. כי הנה המדובר בעת שישראל בארצם שרויים ברוב טובה, כאמור במקרא הקודם (שם יד-טו) ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנגך ותירשך ויצהרך, ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת, ואיך זה יהפך לבכם ויפתה לסור ולעבוד אלקים אחרים, אין זאת אלא בגלל שסרים מן התורה, והולכים בחושך מבלי להתבונן מאומה בחסד ה' ונפלאותיו, עד כדי עזיבת אלקי אבותם לעבוד עבודה זרה. ללמדך שכל הסר מן התורה הולך ועובד עבודה זרה.

ובך עלתה להם ליוצאי מצרים. על אף שנגלה כבוד ה' לכל היד החזקה ולכל המורא הגדול, כאמור (שמות ו, ב) ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה', ואף פרעה הרשע כבר הודה ואמר (שמות ט, כו) ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים. ועוד הוסיפו לראות גם קריעת ים סוף, מתיקת המים המרים, ירידת המן, ובארה של מרים. עם כל זה עדיין נסתפקו היש ה' בקרבנו אם אין. הכיצד נהיה כדבר הזה, הלא אף אם אינו רואה שה' בורא שמים וארץ, יכול להתבונן ולראות מי עשה כל הנסים האלו, תמיד אני בנייכם ומזומן לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין, וכי נשתגעו ויצאו מדעתם. התשובה לכך היא אמנם כן, ברפידים שריפו עצמן מדברי תורה, ובלא לימוד התורה האדם יוצא מדעתו.

ובן מצינו (עירובין יט.) רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרין בתשובה, שנאמר (ישעיה טו, כד) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו', שפשעו לא נאמר אלא הפושעים, שפושעים והולכין לעולם. והוא משולל הבנה, דהכתוב מדבר לימות המשיח וגם אז אחרי הנסים והנפלאות הגדולות עוד יהיו פושעים והולכים. אלא כך הוא כה הטומאה, וכמו שאותיות שמו הם לסמא, שהשי"ת נתן לו כה לסמא עיני האדם, הוא ימצא אלפי הסברים ונימוקים למה שנעשה ובלבד שיוכל להשאיר בטומאתו, כמו שאמרו (סנהדרין לה:): ודע מה שתשיב לאפיקורוס אמר רבי יוחנן לא שנו אלא אפיקורוס נכרי אבל אפיקורוס ישראל כל שכן דפקר מפי. כשסר מן התורה נכנס בו רוח שטות כזאת, עד שאף בהיותו רוכב על כתפו של אביו יכול לשאול היכן אבא.

כל שכן שהדברים אמורים בדור הזה, שנשארנו מתי מעט וקשה מאוד להישאר אף באמונת י"ג עקרים. וכבר אמרתי לאחד שבדור הזה הצורך בלימוד התורה לא בשביל להיות גדול בישראל, אלא בשביל שלא להיות כופר

ומין. טומאת הרחוב כה גדולה, ואשרי מי שיכול להיחבא בבית המדרש אצל הגמרא, דאין לנו עיר מקלט אחר, וברגע אחד שסוגרים את הגמרא, כשרק עומדים והולכים לחדר אוכל, עלול ליפול לאפקורסות רח"ל, השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלקים אחרים. ובזמנינו החיוב שלא לסור מן התורה הוא בגדר יתרג ואל יעבור, כדין אבוירייהו דעבודה זרה, כי אין לנו שיוור רק התורה הזאת ומבלעדה אין במציאות להישאר באמונה.

בוה יבואר מאמרם ז"ל (ר"ה כט.) והיה כאשר ידים משה ידו וגבר ישראל וגו', וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים. דמשה הוא עמוד התורה, זכרו תורת משה עבדי וגו' (מלאכי ג, כב), ובהרמת ידיו הכנים בישראל כה התורה, והיו משעבדין את לבם לאביהם שבשמים שלכם יהגה חכמה, ועל ידי כך וגבר ישראל. ואם לאו אלא שמחפשים דרכים אחרים, אז גבר עמלק והיו נופלים בכפירה ומינות.

ונבא לביאור הכתובים. ויושע ה' ביום ההוא את ישראל וגו' וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, ולא תלו ההצלה בסיכות הטבע, ולבקש חשבונות רבים איך נעשה הדבר על פי טבע, אלא ויראו העם את ה' ויאמינו בה', וזאת על ידי ובמשה עבדו ככה התורה הקדושה, רק כך אפשר להיות ויאמינו בה', כדור שפל כזה לא יתכן להיות מאמין בה' בלי לימוד התורה.

על כן אז ישיר משה ובני ישראל וגו' ויאמרו לאמר אשירה שקבלו עליהם להיות תמיד אומרים רק שירות ותשבחות להשי"ת, ולעסוק בתורה שנקראת שירה כד"א (דברים לא, יט) עתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם.

כאן קבלו עליהם מה שאמר להם משה ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, לדבר גם ולא בדברים בטלים, ובזכות קבלה זו זכו לישועה סוס ורוכבו רמה בים. עזי היינו תורה כד"א (תהלים כט, יא) ה' עז לעמו יתן, וזמרת כתרגמו ותושבחת, היינו לעסוק בדברי תורה ובזמירות שירות ותשבחות, ובשכר זאת ויהי לי לישועה.

ועל ידי כך יהא לי אמונה להבין ולראות במעשה ה' הגדול אשר עשה, זה א-לי ואנוהו, ולהחזיק באמונת אבות אלקי אבי וארומנהו. עזי כאשר העוז דהיינו תורת ה' תהא שלי, [שבתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו (ע"ז יט.)], בכך ויהי לי לישועה להיות זה א-לי ואנוהו, הישועה שאשיג מהעסק בתורה ושירות ותשבחות היא להיות מאמין בה'.

יעזור השי"ת בדור חושך ואפלה הזאת, שאין לנו רק הכח של אלקי אבי וארוממנהו, ויחוס על נשמות הנדרחות הללו וישפיע ויתן דעת משמי קדשו, וישם בלבנו אהבתו ויראתו ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם, למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה. שנוכל ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. כבר באו מים עד נפש, ועכשיו מגיע יום ט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנות, כי האדם עץ השדה (דברים כ, יט), אף אם איננו בכלל בהמה ובעל חי על כל פנים נתברך מכלל אילנות שבשדה. מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די, שיתן השי"ת שנת גאולה וישועה, ויושיע לכל בני ישראל בכל מקום שהם ובכל מקומות מושבותיהם די בכל אתר ואתר, לכל אשר בשם ישראל יכונה, בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות בבני חיי ומוזני רויחי, ויגאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

תוכן הענינים:

- כל הצרות בגשמיות וברוחניות מחמת שאין שומרים לשונם.
- משה רבינו היה כבד פה ורק לתורה היה יכול לדבר, כמו בקשת רשב"י שיהא לאדם פה מיוחד לדברי תורה.
- פה המדבר דברים אטורים אינו יכול ללמוד תורה. מכל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם קל לקיים מיעוט שיחה.
- גלות הדבור במצרים בגלל סיפור החלומות על ידי יוסף שלפי גודל מדרגתו נחשב כדברי חולין. ולכן ויפצו זרועי ידיו.
- תיקון שובבי"ם בדורנו החלש על ידי תענית הדיבור. לספור את הדיבורים.
- עיקר סיבת עם הארצות לפי שהפה מסור בידי הסט"א. לכן הם לומדים בלחישת.
- לא מצאתי לגוף טוב אלא שתויקה, שעל ידי כך הוא בבחינת טוב וניצול מהחטא שנקרא רע.
- במצרים עסקו בדברים בטלים לכן היה הדיבור בגלות, ונמסר בחינת מלכות לפרעה ששלט עליהם. מחמת שמוסרים דיבורים לסט"א הננו ללעג וקלס בעמים. ולא באשמת מעשיהם של הערב רב אלא בגלל אלו שמצפים מהם להיות צדיקים וטובים.
- התואר אדם מלשון דממה ושתיקה. בחטא הדיבור נמסר בחינת אדם לסט"א, וגם אות ו', ונעשה אדם במקום אדם. זה היה סיבת החורבן, לכן נטל יעקב מאליהו המשכון דאות ו'. וכן אות ו' רומז למדת יסוד שהולך יחד עם מלכות.
- עיקר יציאת מצרים בתיקון הדיבור, לכן ביקש מהם משה ואתם תחרישון.
- ביאת עמלק על שרפו מדברי תורה, וזמה נפלו לנסות ולומר היש ה' בקרבנו. בלי דעת תורה אין מכירים אף בנסים הנגלים. גם בזמנינו רואים נסים נגלים בהצלתינו מהקמים עלינו בגשמיות וברוחניות, אבל בלא אור תורה הכסיל בחושך הולך. לכן הסר מן התורה הולך ועובד ע"ז. זה ענין רשעים אפילו על פתחו של גיהנם וכו', ואף בימות המשיח עדיין יהיו פושעים.
- חובת הלימוד בזמנינו לא רק שיהא תלמיד חכם אלא בשביל להיות יהודי מאמין. וזה בגדר אבזריהו דעבודה זרה.
- כאשר ירים משה ידו הכניס בישראל כח התורה ובכך גברו וניצלו מכפירת עמלק.
- האמונה על ים סוף בכח התורה של משה רבינו, ובשכר שקבלו עליהם שלא לדבר אלא בתורה ושירות ותשבחות.

לע"נ הרבני החסיד מוה"ר ישעי' זאב בהר"ר ישראל ז"ל
נלב"ע י"ב שבט – ת. נ. ז. ב. ה.
הונצח ע"י בנו
הרה"ח מוה"ר ישראל לייב שטול הי"ו

לע"נ הרבני החסיד מוה"ר מנחם בהר"ר משה ז"ל
נלב"ע י"ב שבט תשנ"ט לפ"ק – ת. נ. ז. ב. ה.
הונצח ע"י בנו
הרה"ח מוה"ר משה מרדכי ניימאן הי"ו

לע"נ הרבני החסיד מוה"ר שמואל צבי בהר"ר בנציון ז"ל
נלב"ע י"ד שבט תשס"ב לפ"ק – ת. נ. ז. ב. ה.
הונצח ע"י בנו
ה"ה יהודה ליבוש פרערויא הי"ו

גליון זה נדבת
הרה"ח מוה"ר גרשון (ברב"צ) ווייס הי"ו
לרגל שמחת תגלחת בנו אשר זעליג נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
שעי"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055